

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 17.

V Ljubljani, dne 27. aprila 1906.

Leto IX.

Prvi majnik.

Približuje se veliki dan, ki je v delavskem koledarju zapisan z rdečimi črkami: Prvi majnik, svobodno izvoljeni praznik zavednega delavstva vseh dežel. Nekaj svečanega je v tej besedi, pravi praznični občutki prevzamejo delavca ob njenem glasu. Prvi majnik je resničen praznik. Dosegel je ta značaj kakor vsi prazniki človeštva; posvečen je posebnemu namenu in odtod izvira tudi njegov pomen.

Človek, ki živi v svetu stvarnosti, ljubi simbole, da mu predstavijo njegove ideje in ideale. Tako je tudi najmočnejša misel novega časa zahtevala svoj simbol in našla ga je v praznovanju prvega majnika. Ko je v delavstvu dozorelo zavedanje svojega razrednega značaja, se je porodila želja, dati tej zavednosti viden in dostojen izraz. Revolucionarna ideja je zaželela revolucionaren simbol in vseskozi revolucionarno je praznovanje prvega majnika. Med stare praznike, tradicionalne, priznane in potrjene, se je vrnil nov praznik, ki ga nihče ni dovolil in posvetil. Svobodna volja delavcev ga je izvolila in proletariat mu je moral priboriti priznanje v dolgih, trdih bojih, ki še niso končani. Z bojem pridobljen praznik, to je pravi simbol delavskih ciljev in delavskega stremljenja, spremljevanega povsod in vedno s požrtvovalnimi, silnimi boji.

A delavstvo si ga je izvojevalo v kljub trdovratnemu, fanatičnemu nasprotovanju razredov, ki so smatrali delavca za bitje, sicer živo, a brez lastne volje, v marsičem podobno tovorni živali, ki se razlikuje od navadne stvari samo z živlenskimi funkcijami. Nastopilo je delavstvo dne prvega majnika in s tem je pokazalo, da hoče biti faktor v javnem življenju in da si zna pridobiti veljavo, ki mu gre. To je bila mogočna demonstracija, ki je pomenila nekaj čisto novega v starem svetu. Četrty stan je stopil na plan in revolucionaren je bil njegov korak. Svet je ostrmel. Bilo mu je znano, da žive v njegovi družbi tudi delavci, ki delajo na polju, po delavnicah in tovarnah, v jamah, na železnicah; a nikoli ni mislil na delavski razred. Naenkrat pa je stalo pred njegovimi začudenimi očmi delavstvo, enotna, mogočna množica, podobna velikanu, ki sam ni poznal svojih moči, a so se mu skoraj čez noč napele mišice in

zasvetile oči. Različni, nejasni občutki so navdali ostarelo človeško družbo, kakor vselej spričo novega nenadnega pojava. Strah, jeza, domišljava ošabnost, želja za maščevanjem — vse se je mešalo v dušah dednih gospodarjev. Delavstvo pa je s smeškom motrilo vse izgube, kajti vedelo je, da je boj neizogiben in čutilo je, da mu bodo moči v boju naraščale.

In na svoj praznik je povedalo strmečemu svetu, kaj hoče. Preozek je postal okvir družbe, preslaba njena sredstva za nove potrebe. Vsak čas zahteva svoje lastne oblike in ker so vedno lastniki pravne moči zadovoljni s koristjo, ki jo uživajo in vsled tega zaljubljeni v razmere, ki ravno obstoje, morajo prihajati razdedovanci dražbe, da razbijejo verige in da podero stene ječe, v katero se izpremeni svet, kadar se v starem posloju izpremene razmere.

Dobro in prijetno je bilo razredom, ki so si v meščanski družbi zavarovali posest in pravico do izkoriščanja drugih ljudi. Bil je čas, ko je zgradba družbe popolnoma zadostovala željam tistih, ki so kaj želeli. Ali čas se ni hotel ustaviti, ko je bila dozidana hiša kapitalizma. Še dalje je sledil dnevni dan in letu leto in ker je novi čas porodil novega, se ni moglo več prosto gibati v stari hiši. Lastniki pa se niso hoteli ozirati na potrebščine prebivalcev; njim je bilo dobro in zdelo se jim je, da ne morejo biti razmere nikoli lepše. Kaj bi pomagalo, dopovedati jim, da človek ne more zidati za večnost? Kakor ob vsem, kar je nastalo v času, tako gloda čas tudi ob domu buržoazije; kakor je propadlo vse, tako mora propasti tudi zistem kapitalizma. Ali vsak organizem hoče ohraniti svoj obstanek; tudi kapitalistična družba hoče živeti, pa išče eliksirov, ki bi ji vlili večnost v žile in jo obvarovali smrti. Kamen razpade, rastlina uvene, človek umrje, svetovi propadajo — kapitalistična družba pa misli, da preživi vse. Toda živeti hočejo tudi tisti, ki služijo kapitalizmu samo za krmo in ker jim obstoječa družba ne more dati svobodnega razvoja, potrebujejo novo družabno obliko, v kateri bode prostora tudi zanje.

Človeško družbo namesto kapitalistične — to zglasuje delavstvo dne prvega majnika in v tem mogočem geslu tiči njegov največji pomen.

Vse drugo, kar demonstrira delavski praznik, izvira iz te kardinalne zahteve. Boj je pot, po kateri se pride do cilja. Boj je vsako gibanje fizičnih in duševnih moči; iz boja izhajajo vse

oblike. Tudi socialistični ideal ne more biti nič drugega, kakor posledica boja med starim in novim, med konzervativizmom in odločnim napredkom. Prvi majnik je praznik boja.

S samim načelnim idealom se pa ne zmaguje. Za boj so potrebna sredstva in na dan svojega praznika jih zahteva delavstvo. Prvega majnika se dviga delavski glas za politične in gospodarske pravice. Iz njih arzenala mora dobiti orožje; iz večjih pravic mora črpati moči, da more vztrajati v boju. Volilna pravica, tiskovna zborovalna in združevalna svoboda, odstranitev militarizma, osemurni delavnik, delavsko varstvo — to niso cilji modernega delavstva, temveč posamezne postaje na njegovi poti, ki vodi do popolne preosnove človeške družbe. Ali dosega vseh teh zahtev je potrebna, ker ne more človeštvo preko noči skočiti iz kapitalistične družbe v socialistično, temveč je tudi v svojem boju vezano z železnimi zakoni razvoja, ki ne trpe, da bi se jih prezrlo. Od etape do etape vodijo koraki in tudi najstrastnejša želja nam ne da perut, da bi preleteli mejnike posameznih dob evolucije. Zato ima vsaka posamezna zahteva svojo veliko važnost in je vredna najvnetejšega dela proletariata.

Prav letos stojimo pa na pragu take postaje in prvi majnik ima v Avstriji svoj poseben značaj. Splošna in enaka volilna pravica trka na duri te stare države, da jo pomladi in da vlije njenim narodom svoje moči v žile. Delavstvo, ki je dolga desetletja prenašalo politično brezpravnost, je izgubilo potrpljenje v očigled velikih dogodkov, ki izpreminjajo temelje držav po drugem svetu. Dokler nima proletariata enake volilne pravice, kakor jo imajo drugi, nič koristnejši sloji, je ves njegov trud na političnem, in vsled tega tudi na gospodarskem polju zaman, ker vsako pridobitev njegovega strokovnega dela lahko uniči eno glasovanje sovražnega parlamenta. Volilna pravica je za delavstvo politični vsakdanji kruh, ki je vreden, da zastavi za njega dosego vse moči. In če je delavstvo vsako leto demonstriralo za njo, ima letos tem več povoda, ker je napočil odločilni čas.

Delavskega truda je bilo treba, da je prišlo velevažno vprašanje na dnevni red. Posrečilo se je. Drugi faktorji lahko govore, kar hočejo; ali resnica je nepobitna, da avstrijski državni zbor še ne bi razmotrival volilne pravice, ako ne bi bilo delavstvo z močnim glasom povedalo, da je

zadnji čas za to. Ne brezpravnost milijonov, ne klavrno malenkostne narodnjaške homatije, ne poniževalni položaj meščanstva, ne smrtna zadrega vlade ne bi bila pripravila vlade in strank do izpoznanja, da je i-kati novih moči v širokih plasteh doslej politično izključenega prebivalstva.

Proletariat je storil svoje delo in volilna reforma je prišla na dnevni red.

Ali že zopet je obtičal voz. Javno in skrivno delujejo sovražniki ljudskih pravic, mlačni prijatelji kažejo lenobo, kratkovidni strankarji pa se prepirajo za malenkostne profite pri razdeljevanju mandatov. In zopet je treba, da nastopi delavstvo in pokaže svojo odločno voljo, v katero nekateri nasprotniki ne verujejo več. Intrige sovražnikov ne smejo zmagati in volilna reforma se mora izvršiti. Kajti delavci hočejo dobiti vsaj toliko zraka, da morejo dihati.

Prvi majnik je letos v Avstriji dan volilne pravice. To vprašanje stoji v ospredju praznovanja; najelementarnejši interesi delavstva zahtevajo, da praznuje letos ta dan tako obširno in tako dostojno, da izgube sovražniki volilne reforme vsako upanje.

Nihče ne more danes reči z gotovostjo, kaj čaka letos delavce. Ako bi se razmere v državnem zboru tako zasukale, da pride volilna reforma v nevarnost, tedaj napoči za delavstvo usodepolni trenotek, ko mora pokazati vso svojo moč in izvršiti, kar je nešteto javno in slovesno naglasilo. Politična stavka je hudo in ostro orožje; njene posledice utegnejo biti ogromne. Milijone lahko požro in fundamente države lahko uničijo. Ali danes ni več naloga delavstvu, da bi mislilo na to. Meščanske stranke si imajo napraviti račun, kaj se lahko izleže iz takega političnega štrajka in kako bi bil v tem slučaju prizadet njih mošnjiček. Oni imajo nalogo, preprečiti nevarnost, ki je neizogibna, ako se ustavijo s svojo trmo kolesu, ki mu ni mogoče zastaviti leta. Delavstvo nima skrbeti za državo, ki ni nikoli skrbela zanj. Delavstvo mora misliti na svojo najnujnejšo potrebo in vložiti mora vse moči, da se izpolni. Ako hočejo nasprotniki boj na vsak način, ga bodo imeli. Delavci niso govorili praznih besed; kar so rekli, je bilo dobro premišljeno in če je treba, bode sledilo delo besedam.

To pove letos delavstvo dne prvega majnika vsem tistim, ki še vedno podcenjujejo njegovo voljo.

Življenje.

V brezsolnem svetu dela rod trpinov,
oči brez ognja zro v brezupen mrak, —
v življenju upov ni in ni spominov,
prokletstvo mu rodi trenotek vsak.
Pozabljenje pokriva mlada leta,
bodočnost se zarija v megle prt,
sedanjost tužna je na križ razpeta
in cilj edini je gotova smrt.

Ko blisek švigne včasi misel v glavi:
Čemu življenje? Kak mu je pomen?
A misel hitro tlake mož zadavi,
ker z mislijo bi čas bil izgubljen,
a čas je drag; ž njim varčiti je treba,
bogastvo da narašča dan in noč,
da dviga se denarja kup do neba,
da se krepča zlata neskončna moč.

A vrača se v nočeh: Čemu življenje? —
Enakomerno mine vsaki dan
in vsaki dan prinaša le trpljenje
in vekomaj je skrita solnčna stran.
Ljubezni ni in vera je umrla,
oči so motne in trudno je srce,
brezkončna beda vse je nade strla
in kdaj bo konec, nihče ne pové.

Enak je stroju človek — božja slika;
nebeško iskro je pepel pokrtil,
ne slast, ne strast duha mu več ne mika —
Pokaj je tu? Čemu se je rodil? . . .
Oddaleč išče pot beseda plašna,
njegovo da doseglo bi uho,
s tolažbo da prodrila noč bi strašno
in obnovila upanje sladkó.

Obljuba sladka bajno mu lepoto
in opisuje neopisen raj;
gorje sledi na zemlji vso pohoto,
a smrt odpira vrata v sreče kraj — —
Opojna, kakor vino je beseda
in kakor zvon miloben glas je njen;
posluh pa ji odpoveduje beda,
oko odvrta se od zlatih pen.

Iz bolne duše vstaja tiha kletev,
zamolklo se razlega votel grom,
nevihta temna javlja grozno žetev . . .
Poslednje upanje! . . . Sveta polom! —
Oblaki zbirajo se nad gorami,
na zemljo lega grozopolna noč,
stoteten srd zakliče nad vodami:
Ti smisel si, uničevalna moč!

In človek zre strahotno razsajanje,
grmenje sliši in viharjev bes.
Od tlake vid odvrta mu divjanje
peklenskih sil, moči demonskih zmes.
Za stare krivde vstaja maščevanje,
krvavo se rodi plačilni dan,
potop pogoltne vse poniževanje,
enaka zdaj sta suženj in tiran.

razgrne se in solnce zablišči.
Nebeška slika — luč, mladost, vstajenje!
A grom molči in pekel je zaprt.
Neumrjoče se smehlja življenje:
Življenja volja premaguje smrt . . .

Ferdinand Lassalle.

In grom zatuli in vihar zapiska,
iz morja zabobni valovja šum,
in znamenje ognjenih strel se bliska
in divje poje glas titanskih trum:
Življenje boj je, borba je življenje,
uničenje je smoter in pomen;
dosojeno je svetu pogubljenje,
modrost je vsa: Umri, kdor si rojen! —

Divja vihar — — A glej! Njegova sila
utrudi se, nebo se izjasni,
lepota cvetna, ki je noč jo skrila,

Kaj socialisti zahtevamo?

Ni še preveč dolgo od časov, ko so pro-
glašali klerikalci in liberalci socializem in nje-
govo organizatorično formo, socialno demo-
kracijo, za utopijo. Ne le za utopijo, temveč
tudi za slepilo in socialna demokracija je bila
v očeh teh ljudi družba, ki se ji studi delo,
pa bi rada živela od «krivih» nauk.

Brez dvoma je velik napredek, da so se
pejmi tudi v tem pogledu zelo izbistrili.
Danes se tudi v naši ožji domovini več ne
polemizira z nauki socializma na tak način.
In treba je, da si današnje argumente
nasprotnikov ogledamo bolj od blizu.

Pravijo: Socialisti hočejo komunizem.
To je enakost. Komunizem je bil že v stari

Sparti, komunizem so gojili že prvi kristjani, toda danes, pri vedno bolj komplicirani sestavi človeške družbe je komunizem nemogoč. Komunizem bi bil celo ovira človeškega napredka, katerega prijatelji smo. Tako in še drugače govore nasprotniki.

Treba pa je povedati tem deklamatorjem, da socialna demokracija sploh ne zahteva komunizma. Saj bi moralo biti vendar znano, da zahteva socialna demokracija, oziroma je njen cilj: kolektivistično proizvodjanje blaga. To sicer ne more biti vseč kapitalistom, tistim pa, ki hočejo ustreči ljudstvu, ta zahteva ne more biti nesimpatična. Oglejmo si to postavko socialne demokracije nekoliko pobližje. Danes proizvaja vsak podjetnik blago na svojo roko. Njegova je tovarna ali podjetje, njegovo je orodje, njegovo delo ljudi, ki so uslužbeni — skratka vsa produkcija je v njegovih rokah. Rosledica tega pa je, da je tudi korist vsega proizvodjanja in dela le njegova. Zakaj tisti, ki faktično ustvarjajo s svojim vsakdanjim delom bogastvo, dobe za svoj trud ne plačilo, temveč le nekako mezdo, toliko sredstev, da se zamorejo borno preživiti ali pa niti toliko ne. Socialna demokracija zahteva v imenu delujočega ljudstva, da se ta kričeča gospodarska neenakost zjednači. To pa je mogoče le na ta način, da se podržavi vsa proizvodjalna sredstva ali še bolj umljivo povedano: Podržavijo naj se tovarne, rudniki, železnice, orodja itd. S tem se doseže, da se dobiček, ki ga vtaknejo v žep v današnjih časih razni podjetniki in špekulantje, privede v skupno blagajno države. Le na ta način je mogoče, da bi bilo delujoče ljudstvo vsaj približno deležno koristi svojega dela in truda. Ne enako. Zakaj marsikdo je zmožen v eni uri napraviti več, kakor njegov tovariš v dveh urah. In nesmiselno bi bilo, da se potem razreže hleb kruha v toliko in toliko enakih delov. Ampak vsak, naj ima toliko, kolikor je storil, zakaj tisti, ki ne dela, naj tudi ne je. To pa je tudi mogoče izvesti. Treba je le, da postanejo državljani enaki, da se odpravijo razne predprave različnih stanov; treba je, da upravlja državo, ki je najvišja instanca v socialnem življenju družbe, ravnopravno državljanstvo.

Zopet se oglase nasprotniki. Pravijo: Ni mogoče, da bi to izvršila država s svojimi postavami na en mah. Nastala bi zmešnjava, revolucija, ker ni mogoče tako kompliciranega gospodarskega življenja potisniti v eni noči na čisto nov tir, ki tudi še poizkušen ni.

In na to moramo odgovoriti: Se popolnoma strinjamo. Socialna demokracija to dobro ve. Toda socialna demokracija tudi ve, da se gospodarsko in kulturno življenje bolj in bolj socializira. Kapitalistična — to povdarjamo — produkcija ne nazaduje, temveč napreduje neprestano. Vedno bolj se množi kapital v posameznih rokah in tudi življenske razmere onih, ki delajo in se trudijo, se počasi izboljšujejo. Izobrazba, ta največja gonilna sila nezadovoljnosti, se širi istotako neprestano. Vse to povzroča, da se življenje zjednačuje. Zakaj, ravno z rastočo izobrazbo se večja tudi odpor proti izkoriščanju. Ljudstvo se organizira, z organizacijami se brani in napada. Posamezne stroke že spadajo v združniško življenje. Železnice se tudi že podržavljajo. In rudniki bi se istotako lahko. In če država sama proizvaja smodke, zakaj ne bi proizvodjala sama tudi šivalnih strojev, čevljev, klobukov? Zakaj bi tiskarne ne mogle biti državni monopol? Ves gospodarski proces, ki množi na eni strani kapital in bogastvo, v rokah kapitalstva in na drugi strani ustvarja vedno večjo množico ljudi, katerih edino bogastvo so pridne roke in bister um, teži na to, da se osvobodi delo. Kadar zahteva socialna demokracija politično enakopravnost, ki je predpogoj in sklep v verigi tega procesa in katera se zrcali povsem v splošni in enaki volilni pravici, tako zahteva

tudi gospodarsko enakost. Ne tako enakost, da bi dobil vsakdo enak hleb kruha, temveč enakost v svobodi. Nihče ne imej te moči, da bi prisilil svojega bližnjega v svojo odvisnost, kakor se to dogaja danes. Nihče ne izkoriščaj cele množice v svrhu svojega lastnega dobička!

Popolnoma napačno pa je, da bi bil tak gospodarski red družbe okoren in vodil celo v stagnacijo. To ne. Zakaj ravno pri tej socialistični uredbi družbe bi se razvile in se morale razviti individualne sile in kreposti v medsebojnem tekmovanju. Vsak imej toliko slave, kolikor se je sam prislužil in toliko kruha, kolikor si ga sam pridelaš. Napačno je trditi, da bi socialistični gospodarski sistem ubil individualizem. Ravno nasprotno. Danes v kapitalistični družbi zaslužjenega in nesvobodnega dela se ubija sile in kreposti posameznika. In tudi zato je današnji položaj neizprejemljiv in zahteva po izpremenitvi družabnega reda, ki ga hočejo doseči socialni demokratje, upravičena. Proletariat to ve. In ve tudi, da je predpogoj gospodarske socialne pravičnosti politična enakopravnost v državi. Vsled tega pa je tudi umevno, da so dandanes edino-le socialisti in delavci vobče odkritosrčni prijatelji in bojevniki splošne in enake volilne pravice. Politične pravice proletariata so njegov vsakdanji kruh. Kruh pa je danes ljudstvu najbolj potreben.

J. J.

Moje kraljestvo ni od tega sveta...

Klerikalci imajo neprenehoma Kristusa in boga v ustih; s sv. pismom in z božjimi zapovedmi utemljujejo, razlagajo in dokazujejo vse in kadar jim neizpodbojna znanost dokaže, da to ali ono, kar uče, ni resnično, ter pridejo v zagato, iz katere ni izhoda, tedaj si pomagajo s kakšnimi besedami iz starega ali novega zakona in bog jih mora rešiti iz zadrege.

To je zelo enostavna praksa; seveda ni veliko vredna. Ali zato se «božji namestniki» malo zmenijo. Kristusovih nauk ne potrebujejo za se, temveč za ljudstvo. Sami se ravna po svoji koristi; svoj dobiček iščejo na tem svetu, kraljestvo, «ki ni od tega sveta» jim je pa le primeren predmet za pridige — drugim.

Kristus je učil, naj ljudje ne nabirajo zakladov, ki jih zro rja in moli. «Oče krščanstva», papež Pij X., pa ima ravno s temi zakladi največje skrbi. Njegov predhodnik, Leo XIII., mu jih je zapustil. Predzadnji papež je bil namreč v kljub svoji «eteričnosti» zelo praktičnega mišljenja in je ljubil denar neizmerno. Da bi povečal svoje bogastvo, se je spustil v zemljiške špekulacije, ali v kljub svoji nezmotljivosti je zašpekuliral 40 milijonov lir. V jezi nad nevhvaležnostjo sveta je vložil drugih 40 milijonov pri pariškem Rotšildu, ki se je za svojega klienta tako malo zmenil, da se ni dal zaradi te kupčije niti krstiti. Papežu izplačuje navadne odstotke, ki pa Piju X. ne zadostujejo za njegove potrebe. Ljudje, ki verujejo v papeževo siromaštvo, pošiljajo sicer iz celega sveta Petrov vinar v Rim, ali teh ljudi je končno vendar od dne do dne manj. Francija zapira svojo mošnjo — odkod torej jemati? V Vatikanu je dolga vrsta ljudi, ki ničesar ne delajo, a zajemajo iz papeževe blagajnice težke tisočake. Tam je 6 palatinov prelatov z majordomom na čelu, 7 upraviteljev Vatikanu, ki nimajo celo življenje kaj delati in uradujejo samo ob času med smrtjo starega in izvolitvijo novega papeža. Vsega skupaj je takih raznovrstnih dobrodružnikov duhovniškega stanu 2030. Poleg tega so raznovrstni kanoniki, gardisti, kuharji in drugo osobe — skupaj 1160; s slugami in delavci vposluje ubogi jetnik v Vatikanu 4455 oseb. Da se ne bi «Slovenec» mučil z zatajevanjem, mu bodi povedano, da so te številke zajete iz katoliškega, v Parizu izdanega dela o Vatikanu.

Pij X. bi torej rad prišel do denarja in ima raznovrstne načrte za to. Najprej bi rad dobil milione, ki jih ima pri italijanski vladi. Ko je bilo Piju IX. odvzeto svetovno gospodarstvo nad Rimom in okolico — ker tudi Kristusovo kraljestvo ni bilo od tega sveta, mu je odkazala italijanska vlada 3.225.000 lir na leto. Papež je v jezi, da ga hočejo izpreobrniti na krščanstvo, odklonil ta dohodek, vlada pa je shranjevala denar, dokler bi prišel k drugi pameti. Do konca leta 1904 je bilo za papeža shranjenih pri vladi 109.650.000 lir. Toda, ako jih hoče dobiti, mora priznati italijanskega kralja kot zakonitega vladarja nad Rimom. Pij X. bi bil nekako pri volji za to, toda njegova okolica, zlasti jezuitje, mu branijo z vsemi močmi.

Vsled tega je papež začel reformirati v Vatikanu. Znižal je razne plače, odpravil je nekatere nepotrebne iz službe. Ali s tem je posegel v sršenovo gnezdo. Od vseh strani prihajajo napadi nanj izdaja se letake, karikature in zasmehujoče pamflete. Da bi popolnoma uničili njegovo moč, agitujejo jezuitje na vse kriplice, da bi bil papež Pij IX. proglašen za blaženega in potem za svetnika.

Pij IX. je bil zadnji papež, ki je imel tudi svetovno oblast. Kako je vladal, pokaže dejstvo, da se mu je rimsko ljudstvo leta 1848 uprlo, ubilo njegovega ministra Rossija, papež pa je moral pobegniti v Gasto in se je vrnil šele pod varstvom avstrijskih in francoskih bajonetov leta 1850 v Rim. Ko je leta 1870 francoska posadka zapustila Rim, je bilo papežu takoj odvzeto njegovo svetovno gospostvo. Pij IX. se je fanatično postavljal proti znanosti. On je določil jezuitični nauk o neoskrunjenem spočetju device Marije za dogmo katoliške cerkve. Pod njegovo vlado je narasla moč jezuitov, ki so mu izkazali svojo hvaležnost s tem, da so na koncilu 18. julija 1870 dosegli dogmo, ki trdi papeževo nezmotljivost, čeravno se je velik del škofov, med njimi tudi Strossmayer, upiral in smatral to za nesmisel. Pij IX. je storil tudi to komedijo, da se je proglasil za jetnika v Vatikanu, čeravno gre papež lahko, kamor hoče, ne da bi ga kdo oviral.

Sedaj bi ga imel Pij X. proglasiti za blaženega in s tem blamirati samega sebe. Odtod se tudi izpozna, da žive duhovni očelje v Vatikanu kakor bratje med seboj, da skrbijo samo za krščansko revščino in skromnost in da jim je edino veselje, ako more drug drugemu storiti kaj prijetnega.

«Ljubite se med seboj...!»

Ruski ministrski očenaš.

Peterburški časopis «Rus» je objavil kratek čas, preden je bil od vlade ustavljen, sledeči ministrski očenaš:

Oče naš, dobro je, da si na nebesih, kajti če bi bil na zemlji, bi te Vučić odgnal. Izpolni naj se volja Dumova in pride naj k nam njegovo kraljestvo. Kredit nam daj danes v Evropi, Petru Nikolajeviču podaj ovsa in narod naj plača naše dolgove, samo ne tako, kakor mi plačujemo našim upnikom. Ne vpelji nas v izkušnjo, temveč reši nas Kalajeva!

Za ta očenaš so seveda urednika — zaprli.

Kakor vrba.

Na Nemškem so v petih letih od 1898 do 1903 razni sodniki obsodili ondolne sodruge na 11 $\frac{3}{4}$ let kaznilne, na 257 let ječe in na več kakor 100.000 mark globe. V istem času se je zvišalo število socialno-demokratskih glasov od 2.107.000 na 3.025.000 in število socialnodemokratskih državnoborskih poslancev od 56 na 81.

Čim bolj se obrezuje vrbo, tembolj raste.

Krščanski učitelji nekdanj in danes.

Socialna demokracija uči, da je vera privatna stvar, iz česar sledi, da mora biti vsakomur prepuščeno, da si po lastni volji in po svojem nagnenju izbere vero, ki mu najbolj ugaša. Novodobni katoličani napadajo zaradi tega socialno demokracijo z vso strastjo. Včasih so cerkveni učitelji mislili drugače: njih nauki se niso strinjali s stališčem današnjih klerikalcev, pač pa z zahtevami sedanjih socialnih demokratov.

Škof Tertulian, ki je živel v letih 160—220 p. Kr. v Kartagu, pravi: »To ni verstvo, jemati ne svobodno izvoljenje božanstva, ki ga hočem častiti, tako da tedaj ne morem častiti, kogar bi rad, temveč kogar moram. Tudi človek ne mara prisilnega čaščenja.«

Na drugem mestu pravi:

»Temeljito pravo človeka je, da si svobodno izvoli predmet svojega religioznega čaščenja. Ako se vrši zaradi verstva pritisk, tedaj to, kar izide odtod, ni več verstvo.«

Lactantius iz Nikodemije, imenovan krščanski Cicero, iz 3. stoletja, kliče:

»Čemu ta pritisk in sila? Gre se vendar za vero in te ni mogoče nikomur vsiliti. Ne udarcev, ki vganjajo strah, temveč besede ljubezni, ki prepričujejo, morate rabiti. Krvoločnost in vera so različne reči. Zaman je združevati resnico in silo, pravičnost in okrutnost. Gotovo je treba braniti vero, ali ne brani se je s tem, da se ubija nasprotnike. Ako hočeš varovati vero s prelivanjem krvi in z mučenjem, tedaj jo kalíš in raniš. ali ne obvaruješ je. Ako je kaj prepuščeno svobodnemu uvaževanju vsakogar, tedaj je to ravno vera.«

Sedanji klerikalci so družega mišljenja in za sveto inkvizicijo jim je še danes žal.

Aforizmi.

V jamo vržete človeka in pri tem mu pravite, da mora biti zadovoljen s položajem, ki ga je vanj dovedla previdnost božja. Tako je naše moderno krščanstvo. Pravite: »Nismo ga vrgli tja.« Seveda, ne zavemo se vsega, kar storimo in česar ne storimo, dokler se ne vprašamo vsako jutro, kako imamo čez dan delati ne to, kar nam koristi, temveč, kar je pravično. Dotlej ne postanemo vsaj toliko kristjani, da bi priznali resničnost mohamedanskega izreka, da »je ura pravičnosti več vredna, kakor sedemdeset let molitve.«

John Ruskin.

Pravijo, da je enakost nemogoča, ker bodo vedno nekateri ljudje močnejši in razumnejši od drugih. Ali ravno zato je zlasti treba, da bi bile pravice vseh ljudi enake. Ako bi bila poleg neenakosti moči in neenakosti razuma še neenakost pravic, bi bilo potlačevanje slabijših od močnejših še večje.

Lichtenberg.

Predstavite si jato golobov na žitnem polju. Predstavite si, da devetindevetdeset izmed njih, namesto da bi zobali, kar hočejo in uživali, kar potrebujejo, vse zbirajo, kar dosežejo na velik kup. Zase ne jemljejo ničesar razen plev; celi kup hranijo za edinega najslabotnejšega in najbolj suhega

goloba iz cele jate. Predstavite si prizor: Vsi sede naokrog in gledajo, kako eden, ko se je najedel, razmetuje in uničuje žito, a na smelejšega in gladnejšega tovariša se vržejo vsi pa ga trgajo na kosce, le zato, ker se je dotaknil edinega zrna s kupa.

Ako bi gledali to, bi videli le, kar je urejeno in kar se godi vsaki dan med ljudmi.

Palej.

Strokovni pregled.

Stavka v Koslerjevi pivovarni v Ljubljani.

Delavstvo Koslerjeve pivovarne v Ljubljani je razmeroma jako slabo plačano. Že pred nekaj tedni se je pričelo tam gibanje, ker je tvornica hotela podaljšati delavni čas za eno uro in plačati zanj po 10 v. Delavci so se temu uprli, in zaradi tega jih je bilo nad 30 odpuščenih. Drugi delavci so se potegnili zanje ter dosegli s poldnevno stavko, da je tvornica sprejela odpuščene delavce nazaj ter se zavezala, da bo plačevala uro čez čas po 20 h. Delavstvo v tvornici je plačano povprečno po 50 do 60 K na mesec. V tvornici so pa tudi nekateri drugi nedostaki. Sedaj je zahtevalo 15 odstotkov zvišanje plače in preuredbo nekaterih domačih razmer, ki so v zdravstvenem oziru potrebne. Zaradi teh malenkostnih zahtev je izbruhnila 23. t. m. popoldne stavka v popolnem obsegu. Tvornica razpošilja pisma ter pravi, da so delavci stavili zahteve, ki jih ni mogoče dovoliti. To je navadna laž. Pri tej stavki seveda gredo na roko tvornici država s svojimi jetniki in pripoveduje se celo, da je ljubljansko in šišensko gasilstvo pomagalo nakladati vozove s pivom. Če je to res, potem je to pač nezaslišano in se nikakor ne strinja s »častjo« gasilcev. V stavko je stopilo 126 oseb, večinoma moških in nekaj žensk. Med delavstvom vlada najlepše soglasje kljub temu, da jih tvornica straži z vsakršnimi poročili, in žetji je, da se soglasje ohrani, ker so zahteve le opravičene. Dela naj v tvornici ne prevzema nihče, dokler ni konec stavke. Ako bo stavka dalje trajala, bo delavstvo gotovo priskočilo kolikortoliko s pomočjo. Sprejemalo bo naše upravištvo darila. Prav pametno bi pa tudi bilo od gg. Koslerjev, da bi se poravnali z delavstvom, ker si bosta sicer mnogo škodovala in so zahteve tako malenkostne, da je neodpušljivo, ako bi brata Kosler ne stopila v dogovor s svojim delavstvom.

ne strinja s »častjo« gasilcev. V stavko je

stopilo 126 oseb, večinoma moških in nekaj žensk. Med delavstvom vlada najlepše soglasje kljub temu, da jih tvornica straži z vsakršnimi poročili, in žetji je, da se soglasje ohrani, ker so zahteve le opravičene.

Dela naj v tvornici ne prevzema nihče, dokler ni konec stavke. Ako bo stavka dalje trajala, bo delavstvo gotovo priskočilo kolikortoliko s pomočjo. Sprejemalo bo naše upravištvo darila. Prav pametno bi pa tudi bilo od gg. Koslerjev, da bi se poravnali z delavstvom, ker si bosta sicer mnogo škodovala in so zahteve tako malenkostne, da je neodpušljivo, ako bi brata Kosler ne stopila v dogovor s svojim delavstvom.

ne strinja s »častjo« gasilcev. V stavko je

stopilo 126 oseb, večinoma moških in nekaj žensk. Med delavstvom vlada najlepše soglasje kljub temu, da jih tvornica straži z vsakršnimi poročili, in žetji je, da se soglasje ohrani, ker so zahteve le opravičene.

Dela naj v tvornici ne prevzema nihče, dokler ni konec stavke. Ako bo stavka dalje trajala, bo delavstvo gotovo priskočilo kolikortoliko s pomočjo. Sprejemalo bo naše upravištvo darila. Prav pametno bi pa tudi bilo od gg. Koslerjev, da bi se poravnali z delavstvom, ker si bosta sicer mnogo škodovala in so zahteve tako malenkostne, da je neodpušljivo, ako bi brata Kosler ne stopila v dogovor s svojim delavstvom.

ne strinja s »častjo« gasilcev. V stavko je

stopilo 126 oseb, večinoma moških in nekaj žensk. Med delavstvom vlada najlepše soglasje kljub temu, da jih tvornica straži z vsakršnimi poročili, in žetji je, da se soglasje ohrani, ker so zahteve le opravičene.

Dela naj v tvornici ne prevzema nihče, dokler ni konec stavke. Ako bo stavka dalje trajala, bo delavstvo gotovo priskočilo kolikortoliko s pomočjo. Sprejemalo bo naše upravištvo darila. Prav pametno bi pa tudi bilo od gg. Koslerjev, da bi se poravnali z delavstvom, ker si bosta sicer mnogo škodovala in so zahteve tako malenkostne, da je neodpušljivo, ako bi brata Kosler ne stopila v dogovor s svojim delavstvom.

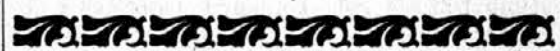
ne strinja s »častjo« gasilcev. V stavko je

stopilo 126 oseb, večinoma moških in nekaj žensk. Med delavstvom vlada najlepše soglasje kljub temu, da jih tvornica straži z vsakršnimi poročili, in žetji je, da se soglasje ohrani, ker so zahteve le opravičene.

Dela naj v tvornici ne prevzema nihče, dokler ni konec stavke. Ako bo stavka dalje trajala, bo delavstvo gotovo priskočilo kolikortoliko s pomočjo. Sprejemalo bo naše upravištvo darila. Prav pametno bi pa tudi bilo od gg. Koslerjev, da bi se poravnali z delavstvom, ker si bosta sicer mnogo škodovala in so zahteve tako malenkostne, da je neodpušljivo, ako bi brata Kosler ne stopila v dogovor s svojim delavstvom.

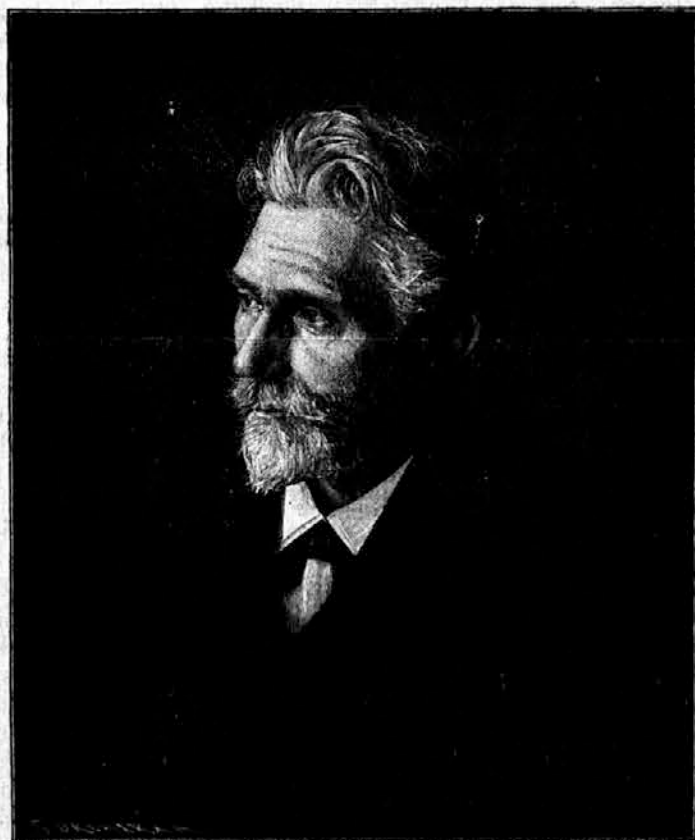
ne strinja s »častjo« gasilcev. V stavko je

gledališče, ker deželni odbor ne izplača subvencije, ki jo je deželni zbor že dovolil. Dolga vrsta govornikov je iskala sredstva, kako bi se prišlo iz zagate, a porabnega sredstva ni znal nihče povedati. Nam se zdi, da vprašanje dosedanje subvencije ni najvažnejše. Z dosedanjimi dohodki se slovensko gledališče sploh ne bode moglo razvijati. Kako naj se dobi obilnejših sredstev, ki so potrebna, če se hoče imeti res kulturn in umetniški zavod, ne pa tingl-tangl, to je glavno vprašanje in s tem bi se moral pečati občni zbor.

Društvene vesti.

Društvo »Ljudski Oder« v Trstu priredi dne 27., 28. in 30. aprila v veliki dvo-

August Bebel.

rani »Delavskega doma« ul. Boschetto 5, II. cikel treh znanstvenih predavanj. Predava znani govornik in slovenski pisatelj Etbin Kristan iz Ljubljane. Razpored predavanj je sledeči: V petek, dne 27. t. m. ob 1/2 8. uri zvečer »Pokristjanjenje Slovencev«; v soboto, dne 28., ob 1/2 8. uri zvečer »Jugoslovanstvo in socializem« in v ponedeljek, dne 30. ob 1/2 8. uri zvečer »Revolucija v zgodovini človeštva«. Predmeti, o katerih bode razpravljaj predavatelj, so zelo važni za vsakogar, ki želi spoznati nekatere važne zgodovinske dogodke slovenskega naroda, razne dogodke v zgodovini človeštva ter spoznati stališče jugoslovanstva napram socializmu. Kdor se tedaj zanima za izobrazbo, naj ne zamudi teh važnih predavanj. Vstopnina k vsakemu predavanju 20 vin. za osebo. Listke je dobiti od danes naprej v društvenih prostorih ul. Boschetto št. 5., I. nad.

Umetnost in književnost.

Dramatično društvo je imelo v petek svoj občni zbor, ki pa je ostal brez uspeha in bode sklican drug, izvenreden zbor. Odbor je dejal, da se bode moralo zapreti slovensko

Domače stvari.

Občinske volitve v Ljubljani so 17. t. m. začele v tretjem razredu. Kakor je bilo pričakovati, so liberalci zmagali z veliko večino in klerikalni poskus z »neodvisnimi« kandidati se je prav klavrno ponesrečil. Klerikalci uganjajo glede občine politiko najnižje vrste. Svojih kandidatov ne postavljajo, a vselej producirajo kakšne »obrtnike«, »neodvisne« ali kakršne že bodi kandidate. Ali je rokopiš vodmatskega oklica Lampetov ali ne, je pač vseeno; da so tiste kandidate klerikalno maslo, je vendar gotova stvar in »Slovenec« jih redno podpira, kolikor le more. To pa je na vsak način nelojalna in nelepa politika. Klerikalci imajo vendar ravno tako pravico, poskušati, da bi prišli v občinski svet, kakor vsakdo. Ali store naj to z odprtim vizirjem, pa naj se ne skrivajo za kandidaturami pod tujo firmo. Resnosti nimajo take igrarije itak nobene. Nastopanje kandidatov, ki nimajo nobenega programa, ki ne morejo producirati niti kritike občinskega gospodarstva, temveč premorejo kvečjemu nekoliko pavšalnih fraz, je gola komedija. Opozicija v občinskem svetu bi bila gotovo potrebna, pa naj bi imela že kakršnokoli barvo; ali opozicija mora biti utemeljena. Če že smatrajo liberalci občinski svet za domeno, za katero ni treba nobenega boja, ter so občinske volitve v Ljubljani formalnost najbolj trivialnega značaja, bi morala vsaj opozicija nastopiti stvarno. Seveda, kandidate iz zakotja, pa stvarnost — to se ne da združiti.

„Slovenski Narod“ poroča o socialno-demokratskem shodu, ki je bil v nedeljo dopoldan, precej objektivno, a koncem poročila se spušča v polemiko, ki je popolnoma ponesrečena. Piše: »Klerikalci mu — socialno-demokratskemu govorniku — niso všeč, ker so nastopili proti splošni volilni pravici, liberalci pa ne, ker so koj od začetka hoteli preprečiti klerikalni namen in ga tudi pozneje preprečili... Peščici kranjskih Nemcev in bankrotiranih veleposestnikov je pa napravil eleganten poklonček, rekoč, da deželnega zbora kranjskega brez Nemcev ni. Nam [se] zdi jako verjetno, da bi Kristan privoščil nemškemu veleposestniku prav od srca vse njihove mandate, samo 4. kurija naj bo vsa socialno-demokratska. Če se socialni demokratje potegnejo za to, kar je pa čisto gotovo, potem merda ni tolik greh, če narodno-napredni poslanci ne puste, da bi mesta in trgi bili izročeni na milost in nemilost klerikalnim kmetiskim občinam. Tudi liberalci smo naposled sami sebi najbližji.« — Kaj »Slovenec« o socialnih demokratih misli, je njegova stvar. Ali njegova misel ima samo namen, opravičiti svojo lastno taktiko. Mogoče, da je »Narodov« poročevalec slabo slišal, kaj se je govorilo na shodu; to bi razjasnilo, da nahaja nasprotja tam, kjer jih ni. Bodi torej povedano, da je bilo na shodu nekoliko drugače. Nihče ni obsodil obstrukcije same po sebi; kadar ni več drugega sredstva, je obstrukcija vselej opravičena, seveda, če ni njen namen neopravičen. Ali zato se vendar ne more pričakovati od socialnih demokratov, da naj odobre en bloc vse, kar so liberalci storili. Ali naj se morda socialni demokratje ogrevajo, če pledira »Narod« za štiri mandate v četrti kuriji? ... Kar se tiče Nemcev, se pa njih ekzistenca na Kranjskem nikakor ne more zanikati. »Narod« se moti, ako misli, da »privoščimo« nemškemu veleposestniku vse njih mandate. To je mala eskamotaza. Nemški veleposestniki in nemški prebivalci na Kranjskem — to vendar ni vseeno. Mandati veleposestnikov so privilegij in sicer nezaslišan privilegij. Primerno zastopstvo Nemcev v kranjskem deželnem zboru pa je postulat pravice. Nasprotovati takemu zastopstvu ni narodno, temveč brutalno. Če bi bilo prav, izključiti Nemce iz kranjskega deželnega zbora, tedaj je tudi prav, da nimajo tržaski — mestni — Slovenci nobenega zastopstva v tržaskem mestnem svetu, oziroma deželnem zboru. Kar hoče kdo zase,

mora priznati tudi drugim. In zakaj se »Narod« toliko ešofira? Ko so njegovi poslanci glasovali za proporcionalni zistem, so morali vendar računati, da zajamči to sredstvo tudi Nemcem primerno zastopstvo. Ali danes ne velja, kar je veljalo 17. novembra? Pa že iz taktičnih razlogov bi morale slovenske stranke uvaževati tako proporcionalno zastopanje. Da so v današnjih razmerah nemški veleposestniki velika ovira volilni reformi, je nepreporno. Nacionalni moment igra tukaj gotovo večjo ulogo, kakor stanovski. Ako se bode Nemcem reklo, da morajo izgubiti vsako reprezentanco, bode njih odpor gotovo mnogo hujši, kakor če jim ostane upanje, da si ohranijo vsaj tako zastopstvo, ki jim gre po pravici. To menda ni tako težko razumeti. Mesto, da bi »Narod« iskal socialno-demokratske absurdnosti, kjer jih ni, naj rajši liberalci mirno in trezno presodijo situacijo in če so res zavzeti za splošno in enako volilno pravico, naj to dokažejo s pozitivnim delom.

Terminologija naših liberalcev je včasih zelo čudna. Za nekaj dni piše »Slovenski Narod« in govori dr. Tavčar o deželno-zborski volilni reformi in povsod se ponavlja enak nesmisel. V komunikacijah, noticah in govorih pravijo gospodje, da zahtevajo splošno in enako volilno pravico s proporcionalnim zistemom; če se pa tega ne bi dalo doseči, zahtevajo, da naj imajo v četrti, splošni kuriji, samo tisti volilno pravico, ki je nimajo že drugod. O tem bi se dalo še debatirati; seveda bi bilo treba vedeti, koliko mandatov bi dobila ta kurija. Ali liberalci bi bili vendar že lahko opazili, da to ne bi bila več splošna kurija. Splošna je n. pr. državnozborna peta kurija, ker v njej vlada splošna volilna pravica. Tak razred, ki mislijo liberalci nanj, bi bil pa omjen, ne pa splošen. Vidi se, da so se liberalci doslej bore malo pečali z volilno pravico, če mešajo tako primitivne pojme.

„Slovenec“ ponatisne z veliko slastjo vsako besedo, ki jo najde v našem listu proti liberalni stranki. Pri tem pa ga vodi farijejski namen. Klerikalno glasilo špekulira tako: Ako bodo naši čitatelji brali, da socialni demokratje kritizirajo liberalno delovanje, bodo morali misliti, da odobrujejo klerikalno. — Tega, kar pravi »Rdeči Prapor« proti klerikalcem, »Slovenec« seveda ne ponatisne. V sedanji situaciji bi bilo to namreč posebno neprijetno. Kakorkoli se lahko kritizira liberalno takliko v deželnem zboru, tako strogo se lahko obsoja klerikalno. Kjer so liberalci delali papake, so klerikalci delali grehe. Brezobzirnost, s katero so hoteli njih poslanci izsiliti volilno reformo, ki ni imela nobene druge prednosti, kakor zagotoviti klerikalcem absolutno večino, ne bodo socialni demokratje nikoli odobraval in »Slovenec« se trudi zamašiti, da bi vzbudil v širši javnosti domnevanje, da so socialni demokratje zadovoljni s tisto spako, ki so jo hoteli klerikalci sprejeti kakor nebesko mano.

Novo vrste shod sklicujejo klerikalci za nedeljo. Javen je; v smislu zakona bi moral biti torej pristopen vsakomur. Ali klerikalci dovoljujejo vstop samo članom »slovenske ljudske stranke«. Nimamo nič zoper to, če se uvede v Avstriji tudi take shode — v Nemčiji jih n. pr. imajo — ali doslej jih naš zborovalni zakon ne pozna. Radovedni smo, ali vzame vlada naznanilo na znanje. Čisto prav nam bode, ako to stori, povemo pa že danes, da bomo tedaj zahtevali tudi za našo stranko absolutno enako pravico. Značilno pa je za klerikalce vsekakor, da se na shod zaradi volilne reforme ne upajo prepustiti ljudi, ki ne pripadajo klerikalni stranki. V svojem listu imajo več poguma in kadar skličejo nasprotniki shod, tudi. Samo ne vemo, ali bodo izpoznali svoje pristase po nosu, ali se mora vsaki izkazati z molkom.

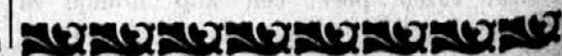
Tretji katoliški shod boše letos koncem meseca avgusta. »Slovenec« ga naznanja z bombastičnim oklicem, čegar prisiljeni patos ne izziva drugega, kakor ironičen posmeh. Klerikalno vabilo trdi, da se je s prvima dvema katoliškima shodoma začela renesansa

slovenskega naroda. Klerikalizem in pa renesansa — to sta dva pojma, ki se združujeta tako, kakor ogenj in voda. Preporod pomeni začetek novega življenja, emancipacija od starega in zastarelega, osvoboditev od predsodkov, stremljenje za novimi cilji, zarjo novega dneva. Takemu obnovenju pa je klerikalizem zagrizen sovražnik; njegov namen je uničenje novega, povratek v minole čase; klerikalizem ni renesansa, temveč morilec nove dobe. Ideali klerikalizma leže v preteklosti, v srednjem veku, v tistih stoletjih, ko je imela cerkev absolutno moč nad materialnim in duševnim življenjem, ter je faktično lahko uničila vse, kar ji ni bilo všeč. Njegovo stremljenje gre v tiste čase, ko so cesarji romali čez planine v Kanoso in stali v sami sraciji pred papezevim pragom; v tiste čase, ko so ležali narodi na trebuhu pred papezevim poveljem in pred vsako popovski besedo; v tiste čase, ko so plantele grmade in na grmadah bolni ali pa z lastno glavo misleči ljudje izdihovali svoje duše v neznanskih mukah. Papež kot najvišji vladar in sveta inkvizicija kot edini regulativ življenja je ideal klerikalizma. Oni pa govore o renesansi! Za prispodobno svojega stremljenja jemljejo življenje Kristusa in njegovo smrt, a od nauk blagega, velikega mučenika, ki je ukazoval, ljubiti vse ljudi, ljubite sovražnike, odpustiti, ne soditi, jim ni ostalo toliko, da bi Kristus vsaj oddaleč izpoznal svoj nauk, ako bi se danes prikazal med nami.

Oklic žonglira z besedami, kakor da vabi na kako predstavo v cirkus. »Kako vsepovsod tako vneto religiozno, socialno in politično življenje!« kliče vabilo. Katolicizem bi sicer moral biti vera, ne pa politika, ne socializem, kraljestvo Kristusovo ni bilo od tega sveta in katoliški shod bi se imel pečati z vero, ne pa s socialnim in političnim življenjem. S tem, da prestopa svoje meje, izreka sam, da se ne prireja katoliškega shoda, temveč klerikalnopolitičen zbor. A če je na Slovenskem res kaj političnega in socialnega življenja, ne sme klerikalizem pripisovati tega katoliškemu shodu, kajti politično in socialno življenje vstvarjajo razmere. Govoriti o religioznem življenju na Slovenskem je pa naravnost blasfemija. Kje pa je pri nas še kaj religioznosti? Inteligetni sloji so izgubili vero; nekateri so napram religiji popolnoma indiferentni, drugi jo smatrajo za sredstvo, potrebno prostemu ljudstvu, tretji jo nosijo kakor krinko, ki pospešuje njih osebne koristi. Na kmetih je razširjeno neko novodobno malikovanje. V cerkvah se je naselila politika, na prižnicah grmi strankarsko priduševanje, izpovednice so mesta za profano agitacijo, v bolniških sobah se dela propagando za klerikalno časopisje in za testamente, pastirska pisma so volilni oklici. Nikjer pa ni čiste pobožnosti, nikjer naivne religioznosti. In tretji katoliški shod bode zopet tribuna za politično agitacijo; na njem se bode zopet razširjevalo sovraštvo do ljudi drugega mišljenja in drugih nazorov, zopet se bode tam izpodkopavalo pravo religioznost in uničevalo Kristusov nauk.

Katoliški shod — krvava ironija! Ali le naj ga prirede. Le naj deklamirajo o svobodi cerkve, pa v eni sapi preklinjajo Francijo, ki — daje cerkvi tako popolno svobodo, da ne bode imela država sploh ničesar opraviti z njo. Le naj perorirajo o sreči slovenskega naroda, pa obenem odpirajo ogromno rimsko kletko, v kateri naj bi izginila vsaka samostalnost. Čim bolj bodo zbirali tako očitna nasprotja na enem kupu, tem prej se bodo morale ljudstvu odpreti oči. Ogromno je poslopje, ki ga zida klerikalizem; ali en sunek živega vetra pride, pa podere vse.

Kruh na prvi majnik. Ljubljanski pekovski pomočniki prosijo cenjeno občinstvo, ki izdeluje kruh doma, pa ga daje peči v pekarno, naj dne 1. majnika ne izdeluje takega kruha, da bodo tudi pekovski pomočniki lahko praznovali delavski praznik.

Delavci na Kranjskem se zmenijo pri tej priložnosti tudi o deželnozborski volilni pravici, ki je postala ravno tako aktualna.

Tako je prvi majnik letos resen praznik kakor nobeden izmed tistih dni, ki so v uradnih koledarjih rdeče zaznamovani.

Slovenski delavci store svojo dolžnost.

Slava prvemu majniku!

Živela splošna in enaka volilna pravica!

Politični odsevi.

Državni zbor je končal svoje velikonočne počitnice in je imel v torek prvo sejo. Ta dan se je sešel tudi odsek za volilno reformo. V njem se opravi najvažnejše delo, ki ga ima izvršiti ta parlament, preden konča svoj obstanek. Ministrski predsednik baron Gautsch je imel pretečeni teden pogovore z voditelji nekaterih meščanskih strank, ki so seveda zadevali volilno reformo. Kaj so konferirali in kakšen je bil uspeh, še ni znano. Nedvomno je izrekel vsak posameznik želje glede razdelitve volilnih okrajev, pri čemer je mislil bržčas vsakdo na interese svoje stranke. Take volilne reforme, ki bi ustrezale vsem, seveda ne izdela nihče; dati večino Nemcem in Slovanom, ne povečati števila vseh mandatov, pa vendar napraviti toliko volilnih okrajev, da postane lahko vsakdo poslanec, kogar to mika, to so nemogoče reči. In kadar se bode natančno dognalo, kaj zahtevajo stranke, se bode tudi videlo, kdo je prijatelj, kdo pa sovražnik splošne in enake volilne pravice. Delavstvo bode točno pazilo na delovanje poslancev in si bode zapomnilo vse. Besed je slišala že dovolj, sedaj prihaja čas, ko hoče videti tudi kaj dela. To naj bi vzeli tudi gospodje lastniki mandatov v poštev.

O parlamentariziranju ministrstva se zopet nekaj-več govori. Poljsko kolo je baje izjavilo, da je sporazumno s preustrojitvijo uradniske vlade v parlamentarno, ako se izvrši parlamentariziranje temeljito in ako se izpolni želje poljskega kluba. Bilo bi zanimivo vedeti, kako si to cenjeno «kolo» predstavlja. Ako hoče imeti svoje zastopnike v vladi, pa glasovati za volilno reformo, če dobi Galicija nekaj več mandatov, bi bilo to čisto sprejemljivo. Ako pa se bode igralo z volilno pravico slepo miš, mu bodo poljski delavci tako posvetili, da mu preide vsa slepota.

Baron Gautsch je naznanil raznim političarjem, da želi krona, da se dožene volilna reforma na vsak način in sicer v najkrajšem času.

Kompromis za volilno reformo, ki ga hoče baron Gautsch predložiti strankam, obstoji baje v tem, da se pomnoži število poslancev za 10 galiskih, 1 češkega, 1 italijanskega in za 12 nemških. Kaj je na tem resnice, se kmalu izve.

Vsenemški komedijanti žugajo. Znani Franko Stein, ki se je podal popolnoma v službo veleposestniških interesov, je dejal na nekem shodu, da Vsenemci na noben način ne bodo dopustili volilne reforme, ako ne bode sprejeta separacija Galicije, sicer da bodo uprizorili v zbornici take skandale, kakršnih še ni bilo v avstrijskem parlamentu. Delati skandale je res edino, kar znajo Vsenemci, ali modri Franko Stein je pozabil, da on in peščica njegovih tovarišev niso edini, ki sede v zbornici.

Hrvatski sabor je bil v soboto zaključen, odnosno razpuščen in ban je dobil nalog, razpisati nove volitve. Baje je budimpeštanska

vlada zahtevala, da se morajo izvršiti nove volitve na Hrvatskem brez vsakega pritiska in je pozvala zlasti svoje lastne, namreč v skupnih ogrsko-hrvatskih uradih nastavljeni uradnike, naj se takoj naravnost pri ogrski vladi pritožijo, ako bi kdo izkušal nepostavno uplivati na nje zaradi volitev. To je lepa vest; toda — die Botschaft hör' ich wohl, allein mir fehlt der Glaube. Svobodne volitve na Hrvatskem — če se to zgodi, potem splava Ben Akibova modrost po vodi.

Imenovanje hrvatskega ministra je povzročilo hudo krizo v hrvatski vladni stranki. Gospod pl. Josipović, ki je imel biti imenovan, je zahteval na seji stranke od bana Pejačevića, naj začne izvrševati svoj program, pa naj zahteva, da se popravi vse prekršaje ogrsko-hrvatske nagodbe. Ker se je ban izgovarjal s frazami, je Josipović odklonil kandidaturo za ministrski portfelj. Tudi baron Rauch ni hotel sprejeti kandidature in sedaj išče madjaronska stranka v največji zadregi moža, ki bi hotel postati hrvatski minister.

Za hrvatskega ministra so končno vendar našli osebo. Imenovan je Geza Josipović, sin komesa Josipovića, ki je svoj čas bil že hrvatski minister.

Srbska kriza še vedno ni rešena. Kralj Peter je povabil Vujića, naj sestavi novo vlado, toda ta je odklonil in je utemeljil svoje stališče s tem, da je rešitev zarotniškega vprašanja absolutno nujna, tako da se ne more imenovati nobene nove vlade, dokler ni rešena zarotniška zadeva.

Ogrski nadškof kardinal Vaspary je izdal duhovnikom sledeči ukaz: «Ker sem izvedel, da hočejo pri volitvah nekateri udje duhovništva moje nadškofije nastopiti kot kandidati za državni zbor, opozarjam moj prečastiti kler, da se strogo drži dejstva, da je v smislu od papeža Klementa XIII. leta 1759 izdane enciklike «cum primum» dušebrižnikom prepovedano, prevzeti državnozborski mandat brez dovoljenja nadškofijske oblasti.» Nadškof Vaspary je zagrizen Madjar. S svojim ukazom hoče preprečiti kandidaturo duhovnikov na podlagi programa kakšne nemadjarške, zlasti slovaške stranke.

Dogodki na Ogrskem so politično zelo poučljivi. Takozvani konservativci, ki hočejo vedno «obstoječe razmere» ohraniti na večne čase, bi seveda lahko prelivali solze nad takim naukom. Ljudje, ki so bili pred par dnevi še veleizdajalci, so danes ministri. Kakor satirično anekdoto se čita n. pr. vest, da je Polónyi ogrski justični minister, tisti Polónyi, ki je bil pred kratkim v preiskavi zaradi žaljenja veličanstva. In pravi lojalist mora kar strmeti nad besedami, s katerim je ta minister odgovoril na pozdravni govor voditelja državnih pravdnikov. Polónyi je dejal: «Ne morem zamolčati opazke, da so nekateri udje zbora državnih pravdnikov pod bivšo vlado storili napake. Čeravno je po doslej veljavnih zakonih državno pravdnništvo odvisno od vlade, vendar ni bilo v redu, da so nekateri udje tega zbora pozabili, da je ogrska ustavnost tisti vir, iz katerega izvira vse narodno pravo in da je ustavnost napravlila čvrste meje vsakemu stremljenju zlasti po uničenju svobode časopisja. Vem tudi dobro, da je zbor državnih pravdnikov v svoji sedanjí organizaciji in pri pomanjkanju službene pragmatike popolnoma izročen državní moči. Ali ravno zato, da se ne bi moglo za bodočnost neopravičeno izrabljati državnega pravdnništva, bode na podlagi izkušenj moja najvažnejša briga, tako izpremeniti zakonito organizacijo državnega pravdnništva, da ta v justični službi tako važno nalogo izvršujoči organ v bodočnosti ne bode izločen nikakršnemu pritisku in sumničenju.» — Za Avstrijance so to nenavadne besede. Vsi ogrski dogodki pa uče, da je izpremena v političnem življenju ravno tako nezdržna, kakor v gospodarskem, v kulturnem in v osebnem. In če leži cilj socialne demokracije nekoliko bolj daleč, kakor buržoazija navadno gleda, je vendar otroško reči: Tega

ne bode nikoli. Tudi pri ogrskem preobratu se ne ustavi razvoj.

Francoski bankirji so vendar sklenili, dovoliti ruski vladi posojilo v družbi z drugimi državami. Celo posojilo se ima povisati na 2250 milijonov frankov s 40 letno amortizacijo in 5 odstotnimi obrestmi. Prevzeti ima Francija 1200 milijonov, Anglija 330, Avstrija 165, Rusija 500 in Nizozemska 55 milijonov. Italija je torej že odstopila, Počakati treba še, kaj poreče v Avstriji finančni minister.

Razven na „Don Karlosu“ so se spuntali portugalski mornarji tudi na bojni ladji «Vasco de Gama».

Ruske volitve za državno dumo so v 27 gubernijah končane. Izvoljenih je doslej 179 poslancev in sicer velika večina opozicionalcev. Največ (94) je kmetov, potem 70 konstitucionalnih demokratov. Dosedanji izid volitev bi moral opozoriti vlado na to, da je zadnji čas, končati z reakcijo. A vlada dela ravno nasprotno. Na kaj se pripravlja, je razvidno iz pisave njenih časopisov. Vlada stoka, da med izvoljenimi poslanci ni «boljših ljudi», da duma ne bode imela dosti inteligence in da ne bode sposobna za delo. Za tako delo, kakor si ga želita Vitte in Durnovo seveda ne bode sposobna. Vlada namerava torej razpustiti dumo in monarhistična glasila pravijo, da se mora monarhistična stranka že sedaj pripraviti na nove volitve. Ako se to res zgodi, hoče vlada najbrže porabiti še več pritiska, kakor pri sedanjih volitvah. Posledica večjega terorizma pa ne more biti nič drugega, kakor novi boji. Vitte in Durnovo se igrata z ognjem.

Dopisi.

Trst. (Narodnjaška nerodnost) Od naših narodnjakov je težko zahtevati, da bi si izmislili kaj pametnega. Zahtevati pa bi se smelo vsaj, naj ne uganjajo neumnosti in naj ne delajo vsega kar iz navade. Kajti kar je včasih menda bilo dobro, je danes slabo. Kakor dandanes ljudje ne hodijo nagi po svetu, dasiravno jim je bila obleka nekdanj neznanja, tako so tudi drugi ostanki iz minolih časov barbarski in naš čas zahteva, da se jih odpravi. Umrl je v Trstu mož, ki ga hočejo naši narodnjaki po vsej sili všeti v vrste svojih nacionalistov. A to ni bil pokojni Buković nikoli. Tistega narodnjaškega šovinizma in one netolerantnosti, ki karakterizira nacionaliste, se ni mogel Buković nikdar privaditi. Ali če so si oni nekaj vtepli v glavo, mora biti kakor hočejo in tako je tudi pokojni Buković po njih trditvi bil «narodnjak». Kadar so dospeli tako daleč, pa morajo narediti še kako narodnjaško nerodnost. In to so storili — brez glave, kakor po navadi. V pondeljek je prišlo v hišo žalosti nekoliko pevcev, Kolašev, češ, da zapoje pokojniku žalostinko. Vprašali niso nikogar, temveč kar zapeli so. Uspeh je bil ta, da se je žena pokojnikova onesvestila. To sicer ni nič tako novega, da se ne bi bilo moglo uganiti že prej tak konec. Žalostni ljudje ne potrebujejo izrazov žalosti, temveč tolažbe. A da bi se udove potolažilo z mrtvaškimi pesmi, se ne smejo narodnjaški pevci domišljati. V starih časih je bila navada, da so prihajale v hiše, kjer je bil mrlič, cele trume jadicovale — Klageweiber —, kar je menda nekdanjim pojmom o smrti in manje finim čutilom odgovarjalo. Danes pa bi se vendar lahko vedelo, da se z melanholičnimi glasovi le poveča bolj srca, ki čuti težo izgube. Mrlič ne potrebuje sožalja v obliki tužnih akordov, udovi pa je treba tolažila, ki oblaži njeno bol in povzdigne njen pogum. Take nezvesti so včasih nevarne in zato naj bi se vendar enkrat naučili, da barbarizmi iz davnine ne sodijo v dvajseto stoletje. Kaj se moramo ravno Slovenci zagrizti v vsako brezumnost, le zato, ker je stara?

Celje. Narodnjaška politika na Spodnjem Štajerskem je res otroško nedolžna. Tukajšnjim Slovincem je vedno služilo v ponos, da na Štajerskem ne poznajo tistega strankarstva, ki je na Kranjskem doma — «v pogubo našega milega naroda», kakor vselej radi pristavljajo. Toliko je resnice na stvari, da tukaj ni liberalne in klerikalne stranke in pri naših političarjih se nikoli ne more prav reči, kakšnega političnega mišljenja da so. To pa zato ne, ker nobeden nima jasne politične barve, temveč njih glavno načelo je neka vodenost, v kateri se mora raztopiti vsak politični nazor kakor sladkor v limonadi. Kranjskim strankam radi pridigajo slog, pa deklamirajo, kakšen vir nepremagljive narodne moči je edinost. Trdijo tudi, da našemu narodu ni treba razmotrivanja o liberalizmu in klerikalizmu, kajti take misli vodijo baje samo do tega, da se razbije slog. Pa so kratkovidni, da se Bog usmili! Če nimajo točno določenih političnih strank, pa mislijo, da so složni! Nasprotja gospodarskih interesov, razlike izobrazbe, nepreprečni uplivi zunanjega sveta, vse to ne ekzistira zanje; da se morajo iz takih protislovij poroditi tudi druga nasprotja, in da se morajo končno odražati tudi na političnem polju, tega ne razumejo. A v nedeljo bi bili lahko videli, na kako krepkih nogah stoji ta njih blagoslovljena sloga, katere ne morejo vstvariti vse frazaste peroracije, kadar ni podlage zanjo. Narodnjaško politično društvo «Nasprotje» v Celju je priredilo v nedeljo javen shod, ki se je imel pečati z državnozborsko volilno reformo in z nekimi kandidaturami. Umrla sta dva državnozborska poslanca: Žičkar in vitez Berks. Za prvi mandat je volitev že razpisana ter se ima izvršiti prihodnji mesec. Krasna štajerska edinost pa se je pokazala v tem, da se je oglasilo toliko kandidatov, kakor je na primerni zemlji gob izza dežja. Nekateri izmed kandidatov so se priglasili pismeno, drugi so prišli na shod, pa so se tam predstavili in so tudi govorili. Bili so dosti obširni tisti govori. Ali gotovo ne more nihče trditi, da je iz teh ekspektoracij posnel, kakšna politična načela imajo gospodje kandidatje. Eden je na dolgo in široko razkladal svoje življenje od mladih nog, drugi je pripovedoval, da se mora delovati za kmeta, pa tudi za delavca in sploh za vse stanovce, ali jasnega političnega programa ni podal nihče. In pri kandidaturi za državni zbor bi bilo to pač najvažnejše. Seveda, klerikalni so vsi. Posamezne fraze o katoliški veri, o reformi zakona i. t. d. izpričujejo to. Ali zakaj ne povedo tega? Zlorabljanje besede «sloga» je vendar že nedopustno; saj, kdor ima oči, da vidi, mora razumeti, da ne pomeni ta sloga nič drugega kakor to: Bodimo vsi klerikalni. Nedopustno je pa tudi, da se opravičuje to gnilo slogovo vedno z narodnim interesom. V resnici je ravno ta politična brezbarvnost Spodnjašterceve veliko kriva nešteti izgub slovenske narodnosti. Kdor se nekoliko ozre po naših krajih, izve prav lahko, da je v nekaterih krajih takozvano renegatstvo v polnem cvetu. Tukajšnji voditelji tarnajo zaradi tega, pa iščejo vzroke povsod, samo tam ne, kjer res

tiče. Eden najvažnejših vzrokov pa je ta, da je postal mnogim napredno mislečim ljudem pojem Slovenstva na Štajerskem identičen s pojmom reakcionarnosti in klerikalizma. Ljudje, ki vidijo, da je vse, kar je v tej deželi oficijelno slovensko, obenem klerikalno, a ki sami nočejo biti klerikalci, se hočejo rešiti klerikalizma s tem, da beže iz Slovenstva. Na vprašanje: «Zakaj pa držite z Nemci?» — se lahko dobi odgovor: «Ker nečemo biti farški.» To so sadovi tiste «sloge», z narodnim interesom pa se tako politiko kaj slabo prikriva. No, pa tiste številne kandidature so pač izvrstna ilustracija fiktivne sloge. Namesto zdrave razdelitve strank po političnih načelih, imamo separacijo posameznih okrožij, posameznih krajev in pa klik. Ako bodo vodili politiko še dolgo v tem tiru, pride kmalu čas, ko sploh ne bode več prostora za spodnjašterjsko slovensko politiko. Omenil sem že, da se je govorilo na shodu tudi o državnozborski volilni reformi. O potrebi volilne preosnove nismo slišali ničesar. Nihče ni mislil na to, da je ravno za Slovence veleposestniška kurija monsturn, ki ga tak narod, kakršen je naš, kar ne more prenašati. Nihče se ni spomnil, da je treba slovenskim proletarcem političnih pravic, ki jih danes nimajo. Vse, kar so znali povedati, je bilo to, da je na Štajerskem in na Koroškem premalo slovenskih mandatov. Končno so sklenili resolucijo, v kateri pravijo, da rajši nobene volilne reforme, kakor Gautschevo. Premodro, zares! Vidi se, kako izvrstno znajo računati. Seveda je opravičeno, če poizkusijo poslanci pridobiti štajerskim in koroškim Slovincem še par mandatov. Toda: Rajši sedanjo volilno pravico, kakor Gautschevo reformo, to je vendar neumnost. To se namreč pravi: Rajši tri mandate, kakor šest. Samo otroci lahko trdijo, da je to pametna politika. Spodnjašterjski okraji so po načrtu vlade res precej veliki; ali na Dunaju je n. pr. okraj Favoriten, ki ima 117.000 prebivalcev, torej dvakrat toliko, kakor jih imajo spodnjašterjski. Le torej vse, kar je prav. Manjši volilni okraji bi bili gotovo tudi nam všeč. Ako bi bili količkej pošteno razdeljeni, ne bi bilo mogoče, da bi prišli vsi v klerikalne roke. Seveda, z umetno volilno geometrijo se lahko tudi najmanjše okraje spravi v klerikalno oblast, kakor kaže primer na Kranjskem. Tudi tukaj bi bil proporcionalni zistem najpravičnejše sredstvo. V tem smislu naj bi poslanci poizkusili svojo srečo. A če hočejo delovati na korist ljudstva, se ne smejo postaviti na tako stališče, kakor z nedeljsko resolucijo, temveč reči morajo: «Gautcheva volilna reforma je primerna podlaga za razpravo, potrebuje pa popravkov in slovenski poslanci imajo dolžnost, delovati energično na to, da se jo kolikor mogoče popravi — v smislu splošnosti in enakosti.» Tako bi tudi prej kaj dosegli, kakor s trmoglavostjo, ki tukaj ni znamenje energije, temveč simptom politične kratkovidnosti.

Listnica uredništva.

Brežice! Prihodnjič. — Trst! «Zmaga» prihodnjič. — Trbovlje! Dopis prihodnjič.

Izjava.

Izjavim, da izstopim iz raznih vzrokov, ki ne tangirajo ne stranke ne javnosti, iz jugoslovanske socialdemokratske stranke ter me ni smatrati več za njene uga.

Karel Linhart.

Izjava.

Razširjajo se govorice, da sem jaz dolžil Čobala, da hoče škodovati trboveljskim rudarjem in njih konsumnemu društvu. Oprekam tej trditvi in kdor jo je sprožil na temelju mojih besed, me ni razumel ter razširja sedaj neresnico.

Karel Linhart.

Sodrugji, delavci, berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v uobencih delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje:

za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah «Rdeči prapor» naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Franzot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kuser, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatek, Glavni trg.
Šesark, Šelenburgove ulice.
Velkavrh, Sv. Jakoba trg.
Weiser, Jurčičev trg.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza Caserma.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Na Reki:

Ricardo Camera, Corso 16.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrealih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnica je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».